

Ἡ βία στήν οἰκογένεια

Τοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου,
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

Βία ἀντιληπτή μέ ὅλες μας τις αἰσθήσεις

Ἐνα ἀνησυχητικό φαινόμενο, πού ἐξελίσσεται ὅσο πάει καί περισσότερο στήν ἐποχή μας, εἶναι αὐτό πού ὀνομάζουμε βία στήν οἰκογένεια. Συνεχῶς ἀκοῦμε γιά κακοποιημένα παιδιά καί γυναῖκες, χωρίς νά ἀποκλείονται καί οἱ κακοποιημένοι ἄνδρες. Πρόσφατα θρηνήσαμε τὸ θάνατο ἑνὸς βρέφους σὰν ἀποτέλεσμα τοῦ ξυλοδαρμοῦ του ἀπὸ τὸν πατέρα του. Τὸ τελευταῖο γεγονός ἔφερε πάλι στήν ἐπιφάνεια γεγονότα πού ὅλοι γνωρίζουμε, πού ὅλοι ζοῦμε καθημερινὰ σέ γειτονικές, σέ συγγενικές ἢ καί στὶς δικές μας οἰκογένειες. Ἐὰν τὸ παράδειγμα ἦταν ἀκραῖο καί στοιχειοθέτησε ἕνα βίαιο θάνατο, ὑπάρχουν χιλιάδες ἄλλα παραδείγματα μέ τὰ ὁποῖα κλιμακώνεται ἡ βία στοὺς πιὸ οἰκείους χώρους τῆς ζωῆς μας.

Χωρὶς νά ὑπερβάλλουμε, θά μπορούσαμε ἄνετα νά ὑποστηρίξουμε ὅτι στὶς περιπτώσεις αὐτές ὑφίσταται παραβίαση τοῦ οἰκογενειακοῦ ἀσύλου. Μὲ ποιά ὅμως ἔννοια; Μὲ τὴν ἔννοια τῆς ὑπαρξῆς ἑνὸς κλίματος ἀντίθετου ἀπ' αὐτὸ πού ὑποτίθεται ὅτι συνήθως πρέπει νά ἐπικρατεῖ μέσα στήν οἰκογένεια. Ἐνὸς κλίματος, δηλαδή, ἀγάπης, εἰρήνης, στοργῆς, ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων. Ἐνὸς κλίματος ὅπου ἡ οἰκογενειακὴ ἐστία καί ζεστασιά ἀφήνει ἐκτὸς οἰκίας τοὺς βίαιους καί ψυχροὺς ἀνέμους πού ἐπικρατοῦν ἔξω.

Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο, σὰ νά καταλύεται τὸ οἰκογενειακὸ ἄσυλο ἀπὸ μέσα. Ὅταν, ἐκεῖ

πού θά ἔπρεπε νά νοιώθει ὁ καθένας μας ἀσφαλῆς, νοιώθει ἀνασφαλῆς· ἐκεῖ πού τὰ χέρια, ἀντὶ νά ἀπλώνονται σέ θωπιές, βιαιοπραγοῦν καί πληγώνουν· ἐκεῖ πού τὰ λόγια γίνονται μέσα διαπληκτισμοῦ, ἐκεῖ πού οἱ ὕβρεις καί οἱ βλαστήμιες ρυπαίνουν τὴν ἀκοή μας ἀλλὰ καί οἱ χυδαῖες πράξεις ἀναδίδουν δυσσομία. Τότε εἶναι σὰ νά εἰσπράττουμε μέ ὅλο μας τὸ εἶναι τὸ κακὸ πού ἐπιμερίζεται σέ πράξεις βίας πρὸς ὅλες μας τις αἰσθήσεις.

Ἀντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, ὅτι ἀντὶ τῆς ἐπιθυμητῆς εἰρήνης ἐπικρατεῖ ἕνας ἀκήρυκτος πόλεμος. Τὸ πολὺ πολὺ θά μπορούσε ἡ κατάσταση αὐτὴ νά χαρακτηριστεῖ ὡς μὴ πόλεμος. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἀναιρεῖ τὴν ἀνησυχία ὡς πρὸς τὸ παρὸν καί τὸ μέλλον, οὔτε ἀφαιρεῖ τὸ φόβο μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας, γιὰ τὸ δὲν γνωρίζουν πότε θά ξεσπάσει ἐκ νέου ἡ βία. Ἐκεῖνο πού εὐχονται εἶναι ἡ ἀπουσία ἐκείνου τοῦ μέλους, πού ἡ παρουσία του τὰ τρομοκρατεῖ.

Ἡ βία πλήττει τὴν ποιότητα ζωῆς

Ἐὰν ἀναφερθῆκαμε προηγουμένως σέ πράξεις βίας ἀντιληπτές ἀπὸ τις πέντε μας αἰσθήσεις, μπορούμε στή συνέχεια νά ποῦμε ὅτι δὲν εἶναι μόνο ἡ σωματικὴ, οἱ ἐνδεχόμενες κακώσεις, οἱ σεξουαλικὲς παρενοχλήσεις καί ἄλλες. Βία δὲν εἶναι μόνο ἡ στέρηση κυρίων παραγόντων τῆς ζωῆς, ὅπως τῆς τροφῆς, τῆς σωστῆς περίθαλψης, τῆς ἀναγκαίας θέρμανσης. Ἡ στέρηση τῶν

τελευταίων, όταν επιβάλλονται κάποιες φορές λόγω έξωτερικων συνθηκών, αντιμετωπίζεται με όμοιοια και ξεπερνιέται. Βία είναι επίσης και ή σε πνευματικό και ψυχικό επίπεδο στέρηση των αναγκαίων εκείνων πραγμάτων που προσφέρουν μια ποιότητα ζωής. Δεν είναι κατά συνέπεια μόνο ο επιθετικός λόγος που μας πληγώνει. Είναι και ή περιφρονητική σιωπή που μας θλίβει. Δεν είναι τὰ κτυπήματα που αφήνουν μελανὰ αποτυπώματα στο σώμα μας. Ή ζωή μας γίνεται μαύρη και σκοτεινή, όταν μάταια περιμένουμε ένα χάδι στοργής και μια ζεστή άγκαλιά που δεν είναι διαθέσιμη.

Είναι εὐθύνη όλων μας

Όφείλουμε, όμως, όλοι να γνωρίζουμε, ότι μια ειρηνική οικογενειακή ατμόσφαιρα δεν δημιουργείται από μόνη της. Δεν αποτελεί έναν παράδεισο που είχαμε και χάσαμε. Είναι περισσότερο κάτι που κατακτιέται και μάλιστα επί καθημερινής βάσεως. Θα τήν χαρακτηρίζαμε σαν μια γη επαγγελίας, που μας έχουν υποσχεθεί και που πρέπει με όλες μας τις δυνάμεις να τήν κατακτήσουμε. Ούτε ή ειρήνη ούτε ή βία είναι μεγέθη αυτονόητα. Ούτε ή πρώτη επικρατεί ούτε ή δεύτερη αποφεύγεται από μόνη της. Έπικαιρος είναι ο στίχος του ποιητή που μας θυμίζει ότι «ή ειρήνη θέλει δύναμη να τήν αντέξεις». Πολλές φορές και έμεις δεν είμαστε άμοιροι ευθυνών για τή βία που μπορεί να προκύψει στην οικογένειά μας, είτε εκ μέρους μας είτε εκ μέρους άλλων μελών της.

Στή βία που ξεπετιέται από μέσα μας όρμητικά, χρειάζεται ν' αντιτάξουμε μιαν άλλη βία, που θα τήν έμποδίσει να όρμησει ακάθεκτη. Να έξαναγκάσουμε τόν έαυτό μας να αντιρροπήσει τις αντίθετες ροπές. Αντι να έξβιάζουμε τούς άλλους, θα

χρηαστεί να αντιταχθούμε στις πρώτες μας έσωτερικές ώθήσεις και να ίσοροπήσουμε. Ούτε είναι ανάγκη στή βία του άλλου ν' αντιτάξουμε τή δική μας βία έναντίον του. Πιθανόν μια κατακτημένη ειρήνη μέσα μας να μπορεί να περιορίσει τὸ ξέσπασμα τής βίας του άλλου.

Κάτι που πρέπει να έχουμε στο νοῦ μας είναι, ότι μια άπωθημένη βία, που δεν έκδηλώσαμε στο κοινωνικό μας περιβάλλον, στον έργασιακό μας χώρο, μεταξύ φίλων ή ανταγωνιστών, δεν είναι ανάγκη να βρει τὸ σπίτι μας ως τόν ιδανικό τόπο, για να έκδηλωθεί. Δεν μας χρωστοῦν τίποτε τὰ παιδιά μας, ή γυναίκα μας, οί οικείοι μας, να έκδηλώνουμε βίαια συναισθήματα που έχουν τραφεί άλλοῦ. Τὸ ίδιο ίσχύει, βέβαια, και για τὸ χώρο τής έργασίας μας. Έργασία και οικογένεια δεν αποτελοῦν όπωσδήποτε ανταγωνιστικούς πόλους, όπου παίζονται αναπληρωματικά οί αντιθέσεις μας.

Ειρηνική άντεπίθεση

Ή συνειδητοποίηση αὐτοῦ του φαινομένου και ή ευαισθητοποίησή μας σ' αὐτοῦ του τύπου τὰ παιχνίδια συνιστᾶ ήδη μια πρόοδο για τήν υπέρβαση τής βίας όχι μόνο στην οικογένεια αλλά σε όλους τούς χώρους που συναλλάσσονται άνθρωποι. Δεν άρκοῦν όμως μόνο αυτές: ή συνειδητοποίηση, δηλαδή, και ή ευαισθητοποίηση. Σύν τοῖς άλλους απαιτείται και ψυχική έγρήγορηση, οὔτως ώστε να αντιλαμβανόμαστε και τὰ ελάχιστα έρεθίσματα στα όποια θα μπορούμε να διακρίνουμε προσβολές βίας, για να τις αντιμετωπίσουμε κατάλληλα. Ταυτόχρονα, όμως, ή έπιφυλακή μας αὐτή θα μας έτοιμάζει για μια ειρηνική άντεπίθεση, ώστε να νικήσουμε τή βία με άγαθή διάθεση και πράξη. Για να έκλείψει ή βία στην οικογένεια, που τόσο κακό κάνει στα μέλη της.

